

II RIIGIKOGU

8. istungjärk. **Protokoll nr. 231 (14).** 1925. a.

II Riigikogu koosolek 26. mail 1925. a.
kell 5 p. l.

Kokku on tulnud 84 Riigikogu liiget.

Walitsuse looshis: Riigiwanem **J. Jaakson**, sõjaminister **J. Soots**, haridusminister **H. B. Rahamägi**, põllutööminister **A. Kerem**, teedeminister **K. Wirma**, tööhoolekandeminister **Chr. Kaarna**, riigikassa juhataja **P. Öpik**.

P ä e w a k o r d :

1. Maaseaduse täiendamise ja muutmise seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

2. Eesti wabariigi Tartu ülikooli seadus — III lugemisel.

3. Petseri maakonna lisa-maamaksu seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

4. Keskwee-komisjoni koosseisu täiendamisseadus — üldkomisjoni ettepanek.

5. Wee-ühisuste seadus — maakomisjoni ettepanek.

6. Matmispaikade seadus — üldkomisjoni ettepanek.

7. Usutunnistuslikkude ühingute ja nende liitude seadus — üldkomisjoni ettepanek.

8. Perekonnaseisu seadus — üldkomisjoni ettepanek.

9. Perekonnaseisu seaduse maksmapanemise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

10. Wabadussõjast osawõtnud sõjaväelaste autasu seaduse muutmise seadus — II lugemisel.

11. Heakorra ja julgeoleku seaduse täiendamise seadus — II lugemisel.

12. Hoolekandeseadus — II lugemisel.

Koosolekut juhatab esimees **J. Tõnisson**, pärast abiesimees **A. Jürman**.

Sekretääri kohal abisekretäär **J. Piiskar**, pärast abisekretäär **J. Holberg**.

Koosolek algab kell 5.20 min.

1. Päewakorra Juhataja **J. Tõnisson**: Awan Riigikogu koosoleku. Juhatus

poolt on ettepanek, täiendada päewakorda uue punktiga — riigiteenijate ühekordse toetuse seadus — I lugemisel ja paigutada see punkt 2. päewakorrapunkti, see on Eesti wabariigi Tartu ülikooli seaduse järele. See seaduseelnõu on rutuline ja on juba paljundatult Riigikogu liigetele kätte saadetud. Kirjalikult on tehtud ettepanekud rkl. Martinson'i, Krass'i ja Woiman'i poolt, igalt ühelt eraldi. wõtta esimeseks päewakorrapunktiks komisjonide täiendawad walmised.

Th. Tallmeister (rhsw.): Kewadise istungjärgu lõpuni on mõned nädalad järele jäänud ja sellepärast on loomulik, et nüüd neid seadusi arutatakse, mis iseäraliku elulise tähtsusega. Kui sellelt seisukohalt päewakorda waadelda, siis paistab vähemalt minule silma, et siin on ettepoole paigutatud terve rida niisuguseid seadusi, mis rutulised ei ole, wõrreldes kas wõi hoolekandeseadusega, mis 12-aks päewakorrapunktiks on wõetud. Siin on praegu wälja jagatud üks broshüür, mis sotsiaalsest wiletsusest Eestis kõneleb ja meie teame, et see wiletsus sugugi wähenenud ei ole, waid enim suurenenud. Sellepärast oleks küll eluline tarwidus selle järele, et hoolekandeseadus kõigepealt wastu wõetakse, enne kui Riigikogu suwisele puhkusele läheb. Päewakorda on wõetud enne hoolekandeseadust niisugused punktid, nagu 6., 7., 8. ja 9-as, mis usutunnistuslikke ühinguid, perekonnaseisu registreerimist ja matmispaikasid puudutawad, mis sugugi nii hädatarwilikud ja vähemalt kiire iseloomuga ei ole. On ju kõigile selge, et sotsiaalse wiletsuse lahendamine palju tähtsam on, kui wast waidlemine selle üle, kuidas surnuid matta ja perekonnaseisu aktisid registreerida. Surnud ei ole senni matmata jäänud ja perekonnaseisu akti wõib registreerida nii kiriklikult kui kodanlikult, nagu keegi seda soowib. Nende asjade üle on juba enne palju waieldud ja see uus seadus ei tee arwatawasti asja palju paremaks. Nii et tarwidust nende seaduste järele ei ole ja sellepärast teen ettepaneku neli päewakorrapunkti, see on 6, 7, 8 ja 9 päewakorrast ära wõtta

ning neid arutamisele wõtta alles sügisesel istungjärgul.

(Sekretääri kohale asub abisekretäär **J. Holberg.**)

J. Woiman (sd.): Neil samadel motiividel, mis härra Tallmeister ette tõi hoolekandeseaduse kohta ning silmas pidades weel seda, et hoolekandeseaduse mõned paragrahwid on teisel lugemisel läbi arutamata ja hoolekandeseadus enne päewakorras oli, kui Tartu ülikooli seadus, siis on loomulik, et hoolekandeseadus teisel lugemisel lõpulikult wastu wõetaks enne, kui Tartu ülikooli seadus kolmandal lugemisel. Teen ettepaneku wõtta hoolekandeseadus 3-aks päewakorrapunktiks, see on enne ülikooli seadust. Need mõned paragrahwid, mis hoolekandeseaduses läbi arutamata, wõiksim tana ruttu läbi wõtta ja siis ülikooli seaduse juurde minna.

Juhataja J. Tõnisson: Panen hääletamisele Riigikogu juhatuse ettepaneku, wõtta päewakorda pärast Eesti wabariigi Tartu ülikooli seadust uus punkt — riigiteenijate ühekordse toetuse seadus — I lugemisel. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

Panen hääletamisele Riigikogu liigete Martinson'i, Krass'i ja Woiman'i paralleel-ettepanekud, wõtta esimeseks päewakorrapunktiks komisjonide täiendawad walimised. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

Panen hääletamisele rkl. Tallmeister'i ettepaneku punktid 6, 7, 8, 9 päewakorrast ära wõtta ja neid alles sügisesel istungjärgul arutada. (Th. Tallmeister, rhsw.: Paluksin seda ettepanekut kahes osas hääletada.)

Panen hääletamisele rkl. Tallmeister'i ettepaneku esimese osa, päewakorrast ära wõtta 6-es, 7-es, 8-as ja 9-as punkt. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 27 häält, wastu 28, sellega on ettepanek tagasi lükatud. Loomulikult langeb ära wajadus ettepaneku teist poolt hääletada.

S siis tuleb hääletamisele rkl. Woiman'i ettepanek III päewakorrapunktiks, see on enne ülikooli seadust, wõtta hoolekandeseadus. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 26 häält, wastu 21, seega on ettepanek wastu wõetud.

Seega on päewakord täiendatud kujul wastu wõetud.

Enne päewakorraale asumist on sõna sekretääril teadaande korras.

2. Teadaandmine komisjonidesse antud seaduseelnõude kohta.

Sekretäär **J. Holberg:** Riigikogu juhatuse poolt on antud järgmised seaduseelnõud alljärgnewatse komisjonidesse:

1. Stokholmis 1924. aastal sõlmitud üleilmalise postikonwentsiooni ja kokkulepete kinnitamise seadus — wäliskomisjoni.

2. Riigiteenijate-kaitseliitlaste toetamise seadus — rahaasjanduse komisjoni.

3. Riigiasutustes ja -ettewõtetes töötawate tööliste pensioniseadus — rahaasjanduse komisjoni.

4. Piimasaaduste wäljaweo kontrolli seaduse muutmise seadus — rahaasjanduse komisjoni.

5. Riigiasutuste koosseisude muutmise seadus — üldkomisjoni.

6. Administratiiv karistamiskord mõnedest seadustest üleastumiste ja mõnede sundmääruste rikkumiste eest — üldkomisjoni.

7. Õpetajate seminaride seaduse muutmise seadus — hariduskomisjoni.

8. Eesti ja Soome wahelise kuritegijate wäljaandmise konwentsiooni kinnitamise seadus — wäliskomisjoni.

9. Seadus tulitikutööstuse kohta aktiisimaksu maksmise ja tulitikkude müügi korraldamiseks — rahaasjanduse komisjoni.

10. Sõjaministeeriumile laskemoona ladude ehitamiseks ja Tallinna garnisoni laske-, laagri- ja õppeplatsi asutamiseks tarwilikkude maatükkide wõõrandamise seadus — riigikaitse komisjoni.

Juhataja J. Tõnisson: Erakorraliseks teadaandeks on sõna härra põllutöoministril.

3. Põllutöominister A. Kerem'i erakorraline teadaanne erakorralise metsalangi realiseerimise küsimuse kohta.

Põllutöominister **A. Kerem:** Wäga austatud härrad Riigikogu liikmed! Wiimasel ajal on ajakirjanduses elawalt kõne alla

wõetud nõndanimetatud erakorralise metsalangi realiseerimise küsimus. Et selle juures ebaõigeid, osalt koguni kaht-

lustawa iseloomuga asju esile on toodud, mis läinud hooaja metsamüüki küllalt õigelt ei walgusta, samuti ka arwesse wõttes asjaolu, et Riigikogu liikmeid huwitada wõiks möödunud hooaja metsaoperatsioonide tagajärjed, tarwitan juhust, et weel kord kõne alla wõtta nimeetatud küsimust.

Oleks ülearune kordama hakata erakorralise metsamüügi tekkimise ja selle arenemise lugu kunni detsembrini 1924. a. Selle osa kohta olen mina isiklikult, kui ka rahaminister eelmises Wabariigi Walitsuses mitmel puhul sõna wõinud wõtta nii Riigikogu kõnetoolilt, kui ka ajakirjanduse weergudel.

Detsembriks 1924. aastal oli erakorralise metsalangi realiseerimise tarwidus osalt möödunud, vähemalt selles ulatuses, nagu seda kuud kolm-neli warem kawatseti terawa majandusliku kriisi ajajärgul. Praegune Wabariigi Walitsus, läbi arutades meie majanduslikku seisukorda läinud aasta lõpul ja käesolewa aasta algul, pidi tahtmata konstateerima, et riigi majapidamise seisukohalt möödapääsemata on käesolewa aasta jooksul metsast suurendatud tulusid saada. Sama seisukoht on ka Riigikogu poolt heakskiitmist leidnud eelarwe — metsa tulude osa — wastuwõtmisega.

Erakorralise metsalangi osalist realiseerimise tarwidust pooldades arutas Wabariigi Walitsus ka metsamüügi korda ja ühines põllutöoministeriumi seisukohaga erakorralise metsalangi müüki toimetada mitte awalikkude enampakkumiste korras, waid kinniste pakkumiste alustel, millele tarwiduse järele nii kinniseid, kui ka suusõnalisi järempakkumisi korraldati. Sarnast pakkumiswiisi peeti wäljakujunenud olukorras riigile kõige kasulikumaks, mitte ainult üksiku Wabariigi Walitsuse liikme, waid terve Wabariigi Walitsuse poolt.

Asjaolud, mis mind isiklikult sundisid sarnase müügiwiisi poolt rääkima, olgugi et see põllutöoministeriumi peale wäga suure wastutuse pani ja põhjendamata juttudele ja oletustele laia wõimaluse jättis, olid need, et erakorralist lanki mitte liiga odawatel tingimustel müügil lasta.

Mõned ehk imestawad — kuidas nii?! Mõtleme aga mõni kuu tagasi. Jälgime, kuidas arenes metsamüük awalikkudel oksjonitel möödunud hooajal, siis on asi warsti selge.

Hariliku langi oksjonitel oli juurde pakutud kunni detsembrikuuni waewalt 20%, mille juures weel kinnitamata pakkumisi oli üle 300 tiinu metsa peale, kus keskmiselt ainult 3% juurde oli pakutud. Wiimaste pakkumiste kinnitamist nõuti ägedalt osa ajakirjanduses ja koguni Riigikogusse jõudis asi otsaga, kui Wabariigi Walitsuselt detsembris läinud aastal aru päriti põllumeestekogude Riigikogu rühma liigete poolt, kus muuseas alla kriipsutati, miks osa müükisid kinnitamata on jäänud. Nimetatud arupärimist põhjendades räägib rkl. Tonkman sõna sõnalt järgmist: „Oletatakse, et kinnitamine seisis sellepärast, et langid olla wäga odawalt müüdnud, kuid see ei ole millegagi põhjendatud. Kindel on see, et kui metsalangid on enampakkumise teel müüdnud, siis peab müüki kinnitama ja mitte asjata põhjusi otsides kinnitamata jätma.“ See tähendab: on juba awalik enampakkumine toimunud, siis ei tohi kinnitamata jätta ka sel korral, kui ainult 3% keskmiselt juurde on pakutud.

Waadake, see asjaolu pani tõsiselt mõtlema. Et surwe mõjuwam oleks, siis nagu ehk Riigikogu liikmed mäletawad, wõeti ka appi töötatöölisi ja tahti sellega kiiret ja odawat metsamüüki põhjendada, et kui igal tingimusel metsamüükisid ei kinnitata, siis tuleb töösturitel hulk töölisi lahti lasta. Sarnases meeolus awalikule oksjonile minna erakorralise metsalangiga, oli muidugi wõimatu, waid tuli teist müügiwiisi, see tähendab sarnast otsida, kus ministerium ennast kuidagi pakkumisega ei sidunud, seda igale pakkujale ka ette teatades, et põllutöoministerium enesele täieliku wabaduse jätab kinnitamiseks Wabariigi Walitsusele esitada ainult neid metsatükke, kus täis turuhind on wälja pakutud.

„Kajas“ on eriti põhjendada katsutud, nagu oleks erakorralise langi müük riigile kahjulikuks wälja kujunenud. Oma kalkulasiooni aluseks ei wõta „Kaja“ mitte 1924./1925. a. hooaja siseturu kui ka wäljaturu hindasid, waid eelmise, see on 1923./1924. a. hooaja hindu. Kes aga wähegi meie metsatööstusest huwitatud on olnud ja asjalikkuse piiridesse tahab püsima jääda, see ei saa ometi salata, kui kurwalt hooaeg 1923./1924. a. oma spekulasiooni hindadega meie metsatöösturite suhtes lõppes. Metsade peawalitsuse

andmete järgi on umbes 10 tööstust likwideerunud, aga ka kerge ei olnud seisukord neil, kes püsima jäid.

„Kaja“ arwestamise järgi oleks erakorralise langi tõsine hind olnud taksihind + 104%. $\frac{2}{3}$ erakorralisest langist on veel müümata. Mina isiklikult oleksin väga rõõmus, kui need interesseeritud ringkonnad minule sarnaseid lahkeid ostjaid võiksid soovitada, kes + 104% oleksid valmis juurde pakkuma. Mina ise olen arwamisel ja wõin päris otsekohelelt ka kinnitada, et praeguse konjunktuuri juures see $\frac{2}{3}$ erakorralisest langist veel saada on mitte 104%-lise lisandusega, waid keskmiselt ainult 59%-lise lisandusega taksihinna. Nii võiksid huwitatud ringkonnad väga lahkelt oma arwamise järele $2 \times 40.000.000$ marka teenida ja selle juures veel riiklikult kasulik äri läbi wiia. Mina wõin awalikut üles kutsuda neid, kes huwitatud on, kohe läbirääkimistesse astuda põllutöoministeriumiga tähendatud mõttes, et seda kasulikku operatsiooni võiks teostada. Minu isikliku arusaamise järele on juurdepakutud protsent 59,67 rahuldaw, eriti veel läinud hooajal, kus lisaks kõigile halbtustele veel lumeta ja porine tee seltsis terve müügi hooaja kestel.

Mis puutub ajalehtedes esiletoodud üksikasjadesse, siis peatan ainult kahe asjaolu juures, kuna muis küsimustes olen awaliku seletusega wastawates lehtedes esinenud.

Kõigepealt heidab „Kaja“ warju peawalitsuse juhataja peale ja laseb ridade wahelt mõista, nagu tuldawat ühele wäljamaa firmale enam wastu, kuna selle teenistuses peawalitsuse juhataja wend olla. Sellejuures jäetakse aga targu ütle-mata, milles see wastutulek seisab. Üksikuid pakkumisi wõrreldes, wõin ainult ühele otsusele tulla, et pakkumistel, kus nimetatud firma osa on wõtnud, hinnad keskmiselt wõttes wõrdlemisi kõrgemale on ulatanud. Samuti kõigi teiste soodustuste asjus on kõnealolewale firmale ennem wähem kui rohkem wastu tuldud puht etteawaatuse pärast, et pärast asjata etteheiteid ei oleks. Warsti peale seda kui peawalitsuse juhataja wend, kes üle 10 kuu olla teenistusest olnud, ühes met-sääris teenistust oli leidnud, teatas peawalitsuse juhataja minule sellest ja palus minu seisukohta. Wõisin mina soovitada perekonnainimesele, et ta edasi töötatõ-liseks oleks pidanud jääma. Samuti ei olnud minul seaduslikku alust peawalit-

suse juhatajale öelda, et ta teenistusest lahkuma peab. Minu arwamine oleks, et iga teine minu kohal oleks samuti toime-tanud. Ei ole ka ühtegi lepingut, mis oleks nende sugulaste poolt metsade peawalit-suses sõlmitud.

Samuti aluseta on kõik etteheited, mis ajakirjanduses tehtud pakkumise kohta 16. märtsil. Siin jäetakse kõrwale pikk pakkumiste rida ühe ja sama objekti pii-rides ja käsitatakse ainult wiimast lüli.

Tõepoolest on aga lugu ka siin järg-mine: Woltweti mets määratakse müü-gile juba 20. webruaril 1925. a. Selles langi osas on eriti palju tuulemurdu ette tulnud, mille tagajärjel müük veel käes-olewal aastal pidi toimuma.

Esimeseks pakkumise sisseandmise tähtajaks oli määratud 26. webruar 1925. a. Pakkuda wõis nii terve langi peale korraga wõi iga üksiku osatüki peale eraldi. Sellega on täiesti põhjenda-mata etteheide, nagu ei oleks wäiksematel metsaostjatel wõimalik pakkumistest osa wõtta objekti suuruse tagajärjel. Kuna juurdepakutud protsent põllutöoministee-riumi ei rahuldanud — see tähendab 26. weebruari s. a. nimetatud pakkumiste järele — said uued pakkumised 5. märtsil 1925. a. esialgu suusõnaliselt ja 9. märtsil 1925. a. korduvalt kirjalikult toime pandud, kus küll wähe hinda juurde pakuti, kuid pidasin ka neid pakkumisi riigile mittekasulikuks ja andsin peawalit-susele käsu üldisest müügist loobuda ja ostjat leida osatükkide peale, mis tuule-murru tagajärjel igal tingimusel likwidee-rina peaks. Eriti rohkesti tuulemurru all olid kanatanud metsaosad, mis märgitud wastawates nimekirjades nr. 120 ja nr. 122 all. Sarnased nimekirjad olid no-wembrikuul kõigil meie tuntud met-satöösturitel käsitada. Tuulemurru tagajär-jel oli soovitaw nimetatud metsatükke igal tingimusel müügile lasta. 11. märtsil 1925. a. esines Riia firma „Lättländische Holzhandel u. Industrie A/G.“ ettepane-kuga, et müüdagu temale peale met-satükkide nr. 120 ja nr. 122 weel nr. 121 ära — kõik need metsatükid olid müügil juba alates 20. webruarist 1925. a. — siis on tema walmis juurde pakkuma taksihin-nale 51,78%. Wastust palus 3 päewa jooksul, mis hiljem 10 päewa peale pikendas. Pakkumine oli esitatud kujul põllu-töoministeriumile wastuwõetaw, kuid et teistel firmadel wõimalust anda weel wiimast sõna öelda, pakuti weel kord huwi-tatud firmadele müügiobjekti lühikeseaja-

lise wastuse tähtajaga, mille peale ainult üks kohalik Pärnu äri wastas ja soowi awaldas wäljawalitud osatükkidest ainult $\frac{1}{3}$ osta. Oli wälja walinud just need osatügid, kus tuulemurdu ei olnud, ainult ühe osatüki juures oli tuulemurd, ja pakus juurde 49,72%.

Enne kui pakkumise Wabariigi Walitsusele kinnitamiseks esitasin, lasin weel ühelt teiselt Riia firmalt järele pärida, kes esimesega warematal ostudel ägedalt alati wõistles, eritelegrammi kaudu, kas wiimane ei soowi siiski pakkumisest osa wõtta. Samuti tegin ka metsakasutusosakonna juhatajale ülesandeks weel kord telefoni teel läbi rääkida Pärnu suuremate firmadega, kas nad ei soowi pakkumistega esineda, ja kui siis tagajärgi ei olnud, palusin Wabariigi Walitsust esimese Riia firma „Lättländische Holzhandel u. Industrie A/G.“ pakkumist, kui riigile kasulikku, kinnitada.

Lõpetades sellega oma ülewaadet, julgen loota, et minu esinemine on lõpulikku selgust wõinud tuua erakorralise metsalangi realiseerimisesse, ja kui seda mõnel juhtumisel mitte ei peaks olema, siis on seda täiendawate läbirääkimiste kaudu wõimalik saawutada.

A. Tupits (põl.): Põllutöoministri erakorralise teadaande puhul teen ettepaneku läbirääkimisi awada ja neid pidada järgmisel arupärimis-koosolekul.

Juhataja **J. Tõnisson**: Rkl. Tupits'i poolt on ettepanek tehtud, põllutöoministri erakorralise teadaande puhul läbirääkimisi awada ja neid pidada järgmisel arupärimis-koosolekul. Asun ettepaneku hääletamisele — erakorralise teadaande puhul awada läbirääkimised. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

Asun ettepaneku hääletamisele — läbirääkimisi pidada järgmisel arupärimis-koosolekul. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

4. Komisjonide täiendawad walimised. Sel puhul on rkl. Martinson'i poolt põllumeeste rühma nimel ettepanek, walida omawalitsuse komisjoni rkl. Laarman'i asemele rkl. Järwe ja üldkomisjoni rkl. Järwe asemele rkl. Holberg.

Edasi on rkl. Penno poolt ettepanek, walida rahaasjanduse komisjoni rkl. Krass'i asemele rkl. Köster. Juurde on lisatud rkl. Krass'i teadaanne tema rahaasjanduse komisjonist tagasiastumise kohta.

Rkl. Woiman'i poolt on ettepanek Eesti sotsiaaldemokraatliku tööliste partei Riigikogu rühma nimel, walida üldkomisjoni rkl. Schütz'i asemele rkl. Rei. Kuidas soovitakse hääletada? (Hüüded: Korraga!) (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepaned kandidaadid wastawatesse komisjonidesse walitud.

5. Maaseaduse täiendamise ja muutmise seadus — redaktsioon. Redaktsiooni komisjoni aruandja **O. Gustawson** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega redaktsiooni komisjoni parandused 1—6.

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette wastu wõtta „Maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse“ lõplik redaktsioon Riigikogu poolt kolmandal lugemisel wastu wõetud kujul järgmiste muudatustega:

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette wastu wõtta „Maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse“ lõplik redaktsioon Riigikogu poolt kolmandal lugemisel wastu wõetud kujul järgmiste muudatustega:

1. § 1., teine lõige wastu wõtta järgmiselt: „Wõõrandatud maid koormawad hüpotekaarwõlad jääwad riigi kanda. Kõik teised kinnistusraamatutes omandusõigust kitsendawad sissekanded, mis jne.“

2. § 2. algus wastu wõtta järgmiselt: „Kui põllutöoministerium ei ole nõudnud wõi ei nõua, kolme kuu jooksul ülewõtmise päewast arwates, sellekohast aruannet maaseadusega wõõrandatud ja sama seaduse § 2. põhjal endise pidaja kasutada olnud waranduste ülewõtmisel endiselt pidajalt, kui negotiorum gestorilt, loetakse nende jne.“

3. § 3., punkt 2. esimese lõike wiimne rida: wastawalt kogudustelt, p. o. wastawalt koguduselt.

4. § 4. wiimne lause wastu wõtta järgmiselt: „Wastawad tunnistused antakse omandajatele, kui kohus wõi põllutöoministerium tunnustanud nende poolt esitatud lepingud.“

5. § 5. algus wastu wõtta järgmiselt: „Käesolewa seaduse § 4. ettenähtud korras wabastatakse wõõrandamisest ja

antakse lepingu põhjal omandajatele maa-
tükid ja maosad, mille kohta on sõlmitud
wõõrandamise lepingud pärast
12. juulit 1917. a., kuid enne 25. oktoobrit
1919. a., ja kui lepingu põhjal omandajad
on asunud nende maa-alade waldamisele
enne 25. oktoobrit 1919. a. ja praegu jne.“

6. § 6. algus wastu wõtta: „Maaseaduse § 15. p. a. mõtte kohaselt maasaajatele kätteantud maa-alad ei kuulu tagasiantamisele jne.“

6. Hoolekandeseadus — Töökaitse komisjoni aruandja II lugemisel. L. Johanson (loeb):

§ 31. Igale hoolekande alla wõetud lapsele määratakse selle asutuse poolt, kelle hoole all laps on, väljaspool abielu sündinud lapsele sündimise koha omawalitsuse asutuse hoolekandeameti poolt selleks nõusolekut awaldanud hea kuulsusega kodanikkude hulgast nõuandja, kes lapse kaswatuse juures lapsele enesele ja tema kaswatajale nõuandmisega abiks on. Nõuandja kaitseb lapse huwisid ka hoolekande ja teiste asutuste ees ja hoolitseb selle eest, et lapsele tarwilik algharidus antakse ja teda wastawale elukutsele ette walmistatakse. Nõuandjal on õigus alati lapse juurde pääseda ja tema kaswatust järele waadata. Perekonda paigutatud lapse nõuandja on kohustatud lapse kooli astumiseni vähemalt kord kuus ta juures kodus waatamas käima.

Lapse warandus ei kuulu nõuandja hoole alla, wälja arwatud see, mis kaswatamiseks määratud.

Kui niisuguseid isikuid ei leidu, kes soowiksid lapsele nõuandjaks hakata, on nõuandjaks see asutus, kes nõuandjat peab määrama.

Riigi ja omawalitsuse lastekodudes wiibijate laste nõuandjateks on nende lastekodude juhatajad, kaswatajad ja hoolekogu.

Nõuandja kohused lõpewad lapse täiealiseks saamisega.

Omawalitsuse komisjoni kaasaruandja **M. Juhkam**: Teen ettepaneku omawalitsuse komisjoni poolt, wõtta § 31 järgmiselt (loeb):

§ 31. Hoolekande alla wõetud lapsele wõib määrata asutuse poolt, kelle hoole all laps on, väljaspool abielu sündinud lapsele aga sündimise koha linna-, walla- wõi alewiwalitsuse poolt, selleks nõusolekut awaldanud hea kuulsusega kodanikkude hulgast nõuandja, kes lapse kas-

watuse juures lapsele enesele ja tema kaswatajale nõuandmisega abiks on. Nõuandja kaitseb lapse huwisid ka hoolekande ja teiste asutuste ees ja hoolitseb selle eest, et lapsele tarwilik algharidus antakse ja teda wastawale elukutsele ette walmistatakse, — niipalju kui need ülesanded ei ole eestkostja ülesanded (Balti eraseaduse § 267. ja järgmised). Nõuandjal on õigus lapse juurde pääseda ja tema kaswatust järele waadata. Perekonda paigutatud lapse nõuandja on kohustatud lapse kooli astumiseni vähemalt kord kuus ta juures kodus waatamas käima.

Kui isikuid ei leidu, kes soowiksid lapsele nõuandjaks hakata, wõib nõuandjaks olla asutus, kes nõuandja määrab.

Riigi ja omawalitsuse lastekodudes wiibijate laste nõuandjateks on nende lastekodude juhatajad, kaswatajad ja hoolekogu.

Nõuandja kohused lõpewad lapse täiealiseks saamisega.

Wariant: § 31. wälja jätta.

Juhataja **J. Tõnisson**: Lõpuseõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: Selle paragrahwi wiimases lõikes, niihästi töökaitse kui ka omawalitsuse komisjoni ettepanekus, peab olema „wiibijate“ asemel „wiibiwate“, sest siin ei kõnelda mitte nendest täiskaswanutest, kelle lapsed lastekodudes wiibiwad, waid lastest enestest. Sellepärast peab ka olema „wiibiwate“. (Omawalitsuse komisjoni aruandja **M. Juhkam**: Ma ühinen sellega.)

Juhataja **J. Tõnisson**: Häälendamisele tulewad mõlemad redaktsioonid paralleelselt. Esiteks panen hääletamisele omawalitsuse komisjoni ettepaneku. (H ä ä l e t a t a k s e.) Panen hääletamisele töökaitse komisjoni ettepaneku. (H ä ä l e t a t a k s e.) Omawalitsuse komisjoni redaktsiooni poolt on antud 27 häält, töökaitse komisjoni redaktsiooni poolt 26 häält, kwoorum on 78, seega ei ole kumbki redaktsioon absoluutset enamust saanud. Hääletamisele tulewad mõlemad ettepanekud „poolt“ ja „wastu“. Hääletamisele tuleb omawalitsuse komisjoni redaktsioon. (H ä ä l e t a t a k s e.) Hääletamisele tuleb töökaitse komisjoni redaktsioon. (H ä ä l e t a t a k s e.) Omawalitsuse komisjoni ettepaneku poolt on antud 33 häält, wastu

— 24; töökaitse komisjoni ettepaneku poolt on antud 25 häält, vastu — 33, seega on § 31. omawalitsuse komisjoni poolt esitatud redaktsioonis vastu võetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

§ 32. Lapse elukoha muutmise puhul, kui määratud nõuandja kauguse tõttu enam oma ülesandeid täita ei saa, määratakse lapsele uus nõuandja lapse asukohas selle omawalitsuse hoolekandeameti poolt, kelle piirides laps elab.

Kaasaruandja **M. Juhkam** (loeb):

§ 32. Lapse elukoha muutmise puhul, kui määratud nõuandja kauguse tõttu enam oma ülesandeid täita ei saa, võib määrata lapsele uus nõuandja lapse asukohas selle linna-, walla- või alewiwalitsuse poolt, kelle piirides laps elab.

Juhataja **J. Tõnisson**: Hääletamisele tuleb omawalitsuse komisjoni poolt esitatud redaktsioon. (Hääletatakse.) Hääletamisele tuleb töökaitse komisjoni poolt esitatud redaktsioon. (Hääletatakse.) Omawalitsuse komisjoni ettepaneku poolt on 33 häält ja töökaitse komisjoni ettepaneku poolt on 25 häält. Seega ei ole kumbki redaktsioon absoluutset enamust saanud. Mõlemad redaktsioonid tulevad hääletamisele „poolt“ ja „vastu“. Hääletamisele tuleb omawalitsuse komisjoni redaktsioon. (Hääletatakse.) Hääletamisele tuleb töökaitse komisjoni redaktsioon. (Hääletatakse.) Omawalitsuse komisjoni ettepaneku poolt on 31, vastu — 24 häält. Töökaitse komisjoni ettepaneku poolt on 24 häält, vastu — 35, seega on § 32. omawalitsuse komisjoni redaktsioonis vastu võetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

§ 33. Väljaspool abielu sündinud lastele võib lapse ema soovil nõuandja määrata juba enne lapse sündimist, lapse ema raskejalgsuse ajal. Nõuandjat võib määrata ka enne sünnitamist, ilma et lapse ema selleks soovi oleks avaldanud, kui selle omawalitsuse hoolekandamet kus ema elab, seda tarwiliku leiab olewat.

(Koosolekut hakkab juhutama abiesimees **A. Jürman**.)

Kaasaruandja **M. Juhkam** (loeb):

§ 33. Väljaspool abielu sündinud lastele võib lapse ema soovil nõuandja määrata juba enne lapse sündimist, lapse ema raskejalgsuse ajal. Nõuandjat võib määrata ka enne sünnitamist, ilma et lapse ema selleks soovi oleks avaldanud, kui selle linna-, walla- või alewiwalitsus, kus ema elab, seda tarwiliku leiab olewat.

Juhataja **A. Jürman**: Hääletamisele tuleb omawalitsuse komisjoni redaktsioon § 33-da kohta. (Hääletatakse.) Hääletamisele tuleb töökaitse komisjoni ettepanek § 33 kohta. (Hääletatakse.) Ükski neist ettepanekutest ei ole absoluutset enamust saanud. Hääletada tuleb „poolt“ ja „vastu“. Kuna omawalitsuse komisjoni ettepanek on poolt saanud 33 häält ja töökaitse komisjoni ettepanek 23 häält, siis tuleb omawalitsuse komisjoni ettepanek enne hääletamisele. (Hääletatakse.) Hääletamisele tuleb töökaitse komisjoni ettepanek. (Hääletatakse.) Omawalitsuse komisjoni ettepanek on saanud häält poolt 35, vastu — 23, ja töökaitse komisjoni ettepanek on saanud poolt 23 häält, vastu — 30. Seega on § 33 vastu võetud omawalitsuse komisjoni poolt esitatud kujul.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

§ 34. Lapsed, kes hoolekannet tarwitawad, seisawad nende eest hoolitsejate asutuste ja nõuandjate järelwalwe all. Väljaspool abielu sündinud laste kasvatamise üle walwawad peale selle ka nende omawalitsuste hoolekandametid, kus laps elab.

Järelwalwet teostajad isikud ja asutused walwawad selle üle, et last õieti kaswatataks, toidetaks ja kaetaks ja et temale nõuetaw algharidus antaks ja wastawale elukutsele ette walmistataks. Nemed wõtawad tarwitusele abinõud laste waimlise, kõlblise või kehalise arenemise peale kahjulikult mõjuwate asjaolude kõrwaldamiseks. Niisama walwawad nemed, et hoolekande all olewatele, samuti väljaspool abielu sündinud lastele antawat abi õieti tarwitataks.

Lapsed, kes erahoolekande asutustes wiibiwad, käiwad selle omawalitsuse järelwalwe alla, kelle piirides asutus on.

Järelwalwe kestab kunni lapse täisealiseks saamiseni.

Kaasaruandja **M. Juhkam:** Omawalitsuse komisjon paneb ette wastu wõtta § 34 järgmiselt:

„§ 34. Lapsed, kes hoolekannet tarwitawad, seisawad nende eest hoolitsejate asutuste ja nõuandjate järewalwe all. Wäljaspool abielu sündinud laste kaswatamise üle walwawad peale selle ka nende linna-, walla- wõi alewiwalitsused, kus laps elab.

Järewalwet teostajad isikud ja asutused walwawad selle üle, et last õieti kaswatataks, toidetaks ja kaetaks ja et temale nõuetaw algharidus antaks ja wastawale elukutsele ette walmistataks. Nemat wõtawad tarwitusele abinõud laste waimlise, kõlblise wõi kehalise arenemise peale kahjulikult mõjuwate asjaolude kõrwaldamiseks. Niisama walwawad nemad, et hoolekande all olewatele, samuti wäljaspool abielu sündinud lastele antawat abi õieti tarwitataks.

Lapsed, kes erahoolekande asutustes wiibiwad, käiwad selle linna-, alewi- wõi wallawalitsuse järewalwe alla, kelle piires asutus on.

Järewalwe kestab kunni lapse täisealiseks saamiseni.“

Juhataja **A. Jürman:** Esiteks panen hääletamisele omawalitsuse komisjoni poolt ettepanud redaktsiooni. (Hääletatakse.) Paralleelselt tuleb hääletamisele töökaitse komisjoni redaktsioon § 34 kohta. (Hääletatakse.) Omawalitsuse komisjoni ettepaneku poolt on 31 häält, töökaitse komisjoni ettepaneku poolt — 19 häält. Kumbki ettepanek pole absoluutset enamust saanud, seepärast tulewad hääletamisele „poolt“ ja „wastu“. Esiteks tuleb hääletamisele omawalitsuse komisjoni ettepanek, mis rohkem häält poolt saanud. (Hääletatakse.) Nüüd tuleb hääletamisele töökaitse komisjoni redaktsioon. (Hääletatakse.) Omawalitsuse komisjoni ettepaneku poolt on 30 häält, wastu 21; töökaitse komisjoni redaktsiooni poolt 23 häält, wastu 31 häält, — seega on § 34 omawalitsuse komisjoni poolt ettepanud kujul wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):
§ 37. Hoolekandekohtu otsuse põhjal wõetakse laps ära wanematelt, hooldajalt wõi teistelt isikutelt, kelle kaswatada on alla kaheksateistkümne aastane laps, kui wanemad, hooldajad wõi kaswatajad:

1. Kõlwatumalt elawad, last hoolestusse jätawad wõi teda kõlwatumalt kaswatawad, nii et laps waimliselt, kõlbliselt wõi terwislikult hukka wõib minna, wõi nemad last kerjama saadawad;

2. last piinawad, hoolimatalt peksawad, temaga julmilt wõi muidu nõnda ümber käiwad, et see lapse waimlisele, kõlblisele wõi kehalisele edenemisele wõi terwisele hädaohtlikuks wõib saada.

Samuti wõib last perekonnast ära wõtta ajutiselt wõi täiesti:

1. Kui laps halwa iseloomu ja ülalpidamisega on ja wanemad ei suuda, ei oska wõi ei taha teda parandada;

2. kui laps kaswatajate süü wõi hoolestuse tõttu hooletult koolis käib wõi seal kurikalduwusi awal dab wõi sedawõrd ennast kõlwatumalt ülal peab, et see kaasõpilaste peale rikkuwalt mõjub.

Üldkomisjoni kaasaruandja **A. Jõeäär** (loeb):

„§ 37. Wastawa hoolekande kohtu (maal, walla-, linnades waestelaste kohtu) otsuse põhjal wõetakse laps ära wanematelt, eestkostjatelt wõi teistelt isikutelt, kelle kaswatada on alla kaheksateistkümne aastane laps, kui wanemad, eestkostjad wõi kaswatajad:

1) kõlwatumalt elawad, last hoolestusse jätawad, wõi teda kõlwatumalt kaswatawad, nii et laps waimliselt, kõlbliselt, wõi terwislikult hukka wõib minna, wõi nemad last kerjama saadawad;

2) last piinawad, hoolimatalt peksawad, temaga julmilt wõi nõnda ümber käiwad, et see lapse waimlisele, kõlblisele wõi kehalisele edenemisele wõi terwisele hädaohtlikuks wõib saada.

Sarnasel korral kaotawad wanemad seadustes ettenähtud wanemate wõimu teostamise õigused, missugused õigused üle lähewad käesolewa seaduse § 42 tähendatud isikutele. Eestkostjad aga tagandatakse ametist ja waja duse korral määratakse nende asemele uued.

Samuti wõib last perekonnast ära wõtta ajutiselt wõi täiesti eelpool tähendatud tagajärgedega:

1) awalikkude algkoolide seaduse § 17. ettenähtud juhtumustel;

2) kui laps koolis kurikalduwusi awal dab, wõi ennast sedawõrd kõlwatumalt ülewal peab, et see kaasõpilaste peale rikkuwalt mõjub;

3) käesolewa seaduse § 30 ettenähtud juhtumustel.“

Rkl. Linnamägi ettepanekul andis Riigikogu 21. nov. s. a. hoolekandeseaduse § 37 üldkomisjonile järgmiste küsimuste kaalumiseks:

1) Kas võib last perekonnast ära võtta hoolekandekohtu otsuse põhjal või peab asja otsustamine üldkohtutele alluma?

2) Missuguse hoolekandekohtule peaksid sarnased asjad alluma (walla-, linna waestelaste- või üldisele hoolekandekohtule)?

3) Kas lapse paha iseloom ja halb ülewälpidamine võivad põhjuseks olla lapse ärawõtmiseks perekonnast?

Esimese küsimuse kohta arwab üldkomisjon, et laste perekondadest ärawõtmise asjad käesolevas seaduses ettenähtud juhtumistel peaksid alluma wastawale hoolekandekohtule, mitte aga üldkohtutele, missugune kord ka praegu maksew on.

Balti eraõig. III k. § 228 näeb ette, et sarnasel korral, kui wanemad oma võimu kurjasti tarwitawad ja lastega halvasti ümber käiwad, nii lapsed ise, wiimaste sugulased, kui ka kõrwalised isikud kohtu poole võiwad pöörata, kes otsustab wanemate võimu teostamist lõpetada.

Kohtupalati otsusega 12. okt. 1912. a. Schuman'i asjas on seletatud, et sarnaste asjade otsustamine allub hoolekandekohtutele, sest üldkorras on võimatu kõrwalistel isikutel alustada nõudmist wanemate võimu tühistamise üle ja pealegi on sisuliselt õigem, et sarnaseid asju hoolekandekohus arutaks, kes mingisuguste wormaalsete määrustega seotud ei ole ja asja otsustab peasjalikult hoolealuste kasu ning otstarbekohasuse põhimõtetest välja minnes.

Samadel motiividel on ka Wene tsiviilsead. III raamatu kawasse paigutatud § 305.

Et kooskõlla wiia hoolekandeseaduse § 37 ja Balti eraõig. § 228, arwas üldkomisjon tarwilikuks täiendada hoolekande seadust määrusega selle üle, et wanematelt lapse ärawõtmise korral wanemate võimu teostamise õigus tühistub ja üle läheb hoolekandeseaduse § 42. tähendatud isikutele. Eestkostjad aga tagandatakse ametist ja wajuaduse korral määratakse nende asemele uued.

Teise küsimuse kohta tuli üldkomisjon otsusele, et asjade arutamine sündima peaks kohtutes, mis kodanikkudele kõige

kättesaadawamad ja ühtlasi ka kohalikke olusid ning tingimusi kõige paremini tunnewad, see on maal walla- ja linnades linna waestelastekohtutele, mitte aga üldistele hoolekandekohtutele, missuguseid ainult üks terwe maakonna kohta ja mis enamalt jaolt hoolealustest kaugel asuwad.

Mis puutub kolmandasse küsimusesse, siis tuli üldkomisjoni enamus otsusele, et kohtutel väga raske saaks olema otsustada niihästi selle üle, missugusel määral lapse iseloom ja ülewälpidamine halwad, samuti kas wanemad ei oska või ei taha seda parandada ja et sellepärast wastaw osa tuleks § 37-dast välja jätta.

Selle asemele aga otsustas üldkomisjon, kooskõlas awalikkude algkoolide seaduse § 17 sisse võtta p. 1 all määruse, mis lubab last perekonnast ära võtta awalikkude algkoolide seaduse § 17 ettenähtud juhtumistel, — see on kui lapse wanemad või hoolekandjad mitmekordsest trahwist või kohtulikust karistusest hoolimata last kooli ei saada („Riigi Teataja“ nr. 75/76 — 1920. a.). Peale selle p. 3 all sisse võtta hoolekandeseaduse § 30 ettenähtud juhtumised. Wiimane on eriti tähtis laste kohta, kelle waimlise, kõlblise või kehalise arenemise eest hoolitsemine hooletusesse jäetud, nii et lapse arenemist või isegi elamiswõimalusi hädaoht ähwardab.

Peale selle wõttis üldkomisjon „hooldaja“ asemel „eestkostja“ kooskõlas hoolekandeseaduse § 1 p. 3-daga, arwesse wõttes, et alaealiste mitte hooldajaid ei määrata waid eestkostjad. Hooldajad määratakse juhtumistel, kus alaealistega tegemist ei ole. Automaatselt tuleb seega ka § 38 teises reas sõna „hooldajatelt“ asemele võtta „eestkostjatelt“.

Juhataja A. Jürman: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Ühinen üldkomisjoni ettepanekuga.

Juhataja A. Jürman: Töökaitse komisjoni aruandja ühineb üldkomisjoni ettepanekuga, seega läneb töökaitse komisjoni poolt esitatud paragrahw ära ja jääb ainult üks ettepanek, § 37 wastu võtta sel kujul, nagu ta on üldkomisjoni poolt esitatud. (H ä ä l e t a t a k s e.) Nähtawa enamusega on § 37 üldkomisjoni poolt esitatud kujul wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

§ 39. Kui lapse ärawõtmist § 37. nimetatud isikutelt võimalikkude parandamata halbade tagajärgede ärahoidmiseks nii kiiresti on vaja teostada, et hoolekandekohtu otsust ära oodata ei wõi, wõib selle omawalitsuse asutuse hoolekande amet, kelle piirkonnas laps elab, otsustada last ära wõtta ajutiselt kunni hoolekandekohtu otsuseni. Lõpuliku otsuse teeb hoolekande kohus.

Kaasarandja **M. Juhkam**: Omawalitsuse komisjon wõttis § 39 wastu järgmises redaktsioonis:

§ 39. Kui lapse ärawõtmist § 37 nimetatud isikutelt võimalikkude parandamata halbade tagajärgede ärahoidmiseks nii kiiresti on vaja teostada, et hoolekande kohtu otsust ära oodata ei wõi, wõib selle linna-, walla- wõi alewiwalitsus, kelle piirkonnas laps elab, otsustada last ära wõtta ajutiselt kunni hoolekande kohtu otsuseni. Lõpuliku otsuse teeb hoolekandekohtu.

Juhataja **A. Jürman**: On paralleel-ettepanekud § 39 kohta. Panen hääletamisele § 39 sel kujul, nagu ta on omawalitsuse komisjoni aruandja poolt ette kantud. (H ä ä l e t a t a k s e.)

Panen § 39 hääletamisele töökaitse komisjoni poolt esitatud kujul. (H ä ä l e t a t a k s e.) Kumbki ettepanek ei ole absoluutset enamust saanud ja tulewad hääletamisele „poolt“ ja „wastu“.

Asun § 39 hääletamisele sel kujul, nagu ta omawalitsuse komisjoni poolt on esitatud. (H ä ä l e t a t a k s e.) Panen § 39 hääletamisele töökaitse komisjoni poolt esitatud kujul. (H ä ä l e t a t a k s e.) Hääletamise tagajärjed on järgmised: Omawalitsuse komisjoni ettepaneku poolt on antud 34 häält, wastu 19. Töökaitse komisjoni ettepaneku poolt on antud 21 häält, wastu — 30, seega on § 39 wastu wõetud omawalitsuse komisjoni poolt esitatud kujul.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

§ 64. Maakonna ja linna omawalitsused on kohustatud tarwilikul määral lastekodusid awama nende laste kasvatamiseks, kes hoolekande alla kuuluwad, kuid keda korda ei ole läinud perekondadesse anda.

Kaasarandja **M. Juhkam**: Omawalitsuse komisjon wõttis § 64 wastu järgmiselt:

§ 64. Maakonna ja linna omawalitsused on kohustatud nende laste kasvatamise eest hoolt kandma, kes hoolekande alla kuuluwad, andes neid perekondadesse kaswatada ehk awades nende jaoks lastekodusid.

J. Woiman (sd.): Töökaitse komisjoni poolt wastuwõetud § 64 näeb ette, et sarnasel juhtumisel, kui korda ei ole läinud last perekonda paigutada, on omawalitsused kohustatud tarwilikul määral lastekodusid awama. Millegi pärast on omawalitsuse komisjon sõnad „tarwilikul määral“ wälja jätnud. Kui omawalitsuse komisjoni redaktsioon wastu wõetakse, siis wõiwad sarnased nähtused ilmsiks tulla, et laste eest hoolekanne õige puudulik. Pealegi, kui seda meeles pidada, et ptk. XII juures järelwalwe tööhoolekandeministeriumi käest ära on wõetud. Omawalitsuse komisjoni ettepaneku järele ei saa omawalitsusi sundida wastawal arwul lastekodusid awama. Töökaitse komisjon kaalus ka seda küsimust ja leidis, kui sarnast kohustust käesolewasse seadusesse sisse ei wõeta, et tarwilikul määral lastekodusid awataks, olgugi et ülemaalse lastekodude wõrgu kawa töötab wälja tööhoolekandeministerium, siis need lapsed, keda ei ole korda läinud perekondadesse paigutada, jääwad täiesti ilma ulalusetä ja meil ei ole hoolekandeseadusest sarnaste waestlaste kohta mingit kasu. Mina usun, et lugupeetud Riigikogu liikmed seda ei taha. Kui meie seaduse wälja anname, mis peab põhipanew seadus meie hoolekande korralduses olema, siis peab tema igatahes sarnasena wälja kujunema ja wälja tulema, et tema kõik puudused, mis tekkida wõiwad, kõrwaldab. Sellepärast mina waidlen omawalitsuse komisjoni poolt tehtud paranduse wastu, sest kui wastu wõetakse omawalitsuse komisjoni poolt tehtud ettepanek, siis jääksid meil wäga paljud lapsed hoolekandeseaduse alt wälja ja jääksid samasugusesse seisukorda, kus nad praegu on, kus meil hoolekandeseadus weel maksmas ei ole.

Juhataja **A. Jürman**: Lõpusõna on kaasarandjal.

Kaasarandja **M. Juhkam**: Omawalitsuse komisjon asus seisukohal, et senni kui omawalitsustele kindlustatud ei ole hoolekande kulud, mida ette ei näe see seadus, senikaua ei wõi panna omawalitsuste peale kohustusi, mille suurust ette ei ole näha. Seda ühest küljest.

Teisest küljest ei ole seisukord sugugi nii kurb, kui rkl. Woiman seda arwab. § 64. töökaitse komisjoni poolt vastuwõetud kujul näeb küll ette, et omawalitsused on kohustatud tarwilikul määral lastekodusid awama, aga ka omawalitsuse komisjoni poolt vastuwõetud § 64. redaktsioon kohustab omawalitsusi laste eest hoolt kandma, andes neid perekondadesse wõi awades lastekodusid.

Juhataja A. Jürman: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Käesolew seadus seati kokku, nagu juba l lugemisel tähendatud, nende eeskujude järele, mis wälismail sellel alal leida on, misjuures on katsutud asja nii korraldada, et ta otstarbekohaseks saaks ja et wähema jõukulutusega suuremaid tagajärgi kätte saaks. Nüüd aga on omawalitsuse komisjoni ettepanekutega seaduses süsteem ära kaotatud ja terve see seadus on tagasi wiidud neile alustele, nagu see praegu on, mille järele mingisugust hoolekande korraldust Eesti ei saa olema, nii nagu seda Wabariigi Walitsus omal ajal kawatses. Sellega on õieti juba hoolekandeseadus ära lõhutatud ja wiidud praegusesse seisukorda. Omawalitsused wõiwad tegemata jätta, mida aga soowiwad. Mõned niisugused paragrahwid on juba vastu wõetud, kus hoolekande kohustus maha kustutatakse, ja ka siin tahetakse seda teha. Wäga selgesti ütles selle seisukoha wälja omawalitsuse komisjoni aruandja, kui ta ütles, et kohustusi ei wõi panna absoluutselt omawalitsuste peale, kui summasid ei näidata. See ei ole õige, et summasid ei ole näidatud, seaduses on öeldud, et arwates 1. jaanuarist 1926. a. määratakse töö-hoolekandeministeeriumile 28 miljonit marka krediiti toetuseandmiseks omawalitsustele hoolekandeesutuste sisseseadmiseks. Lastekodud on hoolekandeesutused. II lugemisel on vastu wõetud, et iga aasta määratakse teatud summa, ja mis omawalitsused senni teinud, seda on nad teinud riigi summadega. Ja üks omawalitsus on teinud rohkem, teine vähem. Kui nüüd niisugused summad määratakse ja kohustused ära jäetakse, siis on selle tagajärg, et süsteem on kaotatud ja hoolekande korraldus, nagu teda meil näha taheti, on häwitatud, aga ka hoolekande kohustus on häwitatud ja hoolekandeseadusest ei jää muud midagi, kui ilus deklaratsioon, ja omawalitsus wõib teda täita, kui ka

mitte täita. Tähendab, sennine seisukord jääb ja juurde on tulnud üks sarnane seadus, mis kuulub sinna kategooriasse, kuhu kuulub kurikuulus põllutööliste tööaja ja palgaolude korraldamise seadus, mis küll on paberil, mida aga ei täideta. Niisuguste seaduste järgi tarwidust ei ole. Need on ilusad käeliigutused, sisuta, neid wõib wälja anda ainult silmakirjaks.

Juhataja A. Jürman: § 64. kohta on kaks paralleel-ettepanekut. Asun § 64. hääletamisele sel kujul, nagu ta omawalitsuse komisjoni poolt ette pandud. (H ä ä l e t a t a k s e.) Panen hääletamisele töökaitse komisjoni ettepaneku § 64. kohta. (H ä ä l e t a t a k s e.) Ükski ettepanek ei ole saanud absoluutset enamust, sellepärast asun hääletamisele „poolt“ ja „vastu“. Asun § 64. hääletamisele sel kujul, nagu ta omawalitsuse komisjoni poolt ette pandud. (H ä ä l e t a t a k s e.) Nüüd tuleb hääletamisele § 64. töökaitse komisjoni poolt ette pandud kujul. (H ä ä l e t a t a k s e.) Hääletamise tagajärjed on järgmised: omawalitsuse komisjoni ettepanek § 64. kohta on saanud poolt 30 häält, vastu 24 häält; töökaitse komisjoni ettepanek § 64. kohta on saanud poolt 23 häält, vastu — 28 häält, — seega on omawalitsuse komisjoni poolt esitatud § 64. vastu wõetud.

Aruandja L. Johanson (loeb): § 65. Lastekodudel on oma põhikirjad, mis töö- ja hoolekandeministeeriumi poolt wäljatöötatud normaalpõhikirja alusel kokku seatud ja nimetatud ministeeriumi poolt kinnitatud. Kõrwalkaldumised normaalpõhikirjast on lubatud ainult töö- ja hoolekandeministeeriumi nõusolekul.

Juhataja A. Jürman: Sõna on kaasaruandjal.

Kaasaruandja M. Juhkam: Omawalitsuse komisjon wõttis § 65. vastu järgmiselt (loeb):

§ 65. Omawalitsuste poolt ülewalpeetawatel lastekodudel on oma kodukord, mis üldjoontes töö- ja hoolekandeministeeriumi poolt wäljatöötatud normaal kodukorra alusel kokku seatakse omawalitsuse poolt, kellele lastekodu kuulub.

Era lastekodude kodukorrad kinnitab töö- ja hoolekandeministeerium.

O. Gustawson (is.): Terwe rida hoolekandeseaduse paragrahwe on antud

omawalitsuse komisjoni otstarbega, et tähendatud komisjon seda seadust parandaks. Käesolewat paragrahwi silmitsedes selgub aga, et omawalitsuse komisjon oma ülesandest on wastupidiselt aru saanud: ta on jõudu mööda katsunud teha segasemaks käesolewat paragrahwi, kui see oli töökaitse komisjoni ettepanekus. Et see nõnda on, juhin ma tähelepanu järgmistele tõsiasiadele. Töökaitse komisjoni ettepaneku järgi pidi kõikidel kodudel, üks kõik kelle ülewal pidada nad on, olema oma põhikiri. Omawalitsuse komisjon on aga miskipärast arwanud, et neil lastekodudel, mis alluwad töö-hoolekandeministeeriumile, ei tarvitse mingisugust põhikirja olla. Missugusel alusel aga riigi lastekodusid walitsetakse, see on omawalitsuse komisjoni arwates nähtawasti üks sarnane küsimus, mis tuleb tingimata täitsa lahtiseks jätta. See oleks aga kõigealwem tee küsimuse lahendamiseks. Sellepärast arwan ma, et omawalitsuse komisjoni wastaw ettepanek on wastuwõtmatu.

Edasi on omawalitsuse komisjoni aruandja mitmel korral katsunud põhjendada oma ettepanekuid, lähtudes wäitest: meie ei tohtiwat muuta praegumakswat järewalwe korda. Härra Juhkam omawalitsuse komisjoni aruandjana on nähtawasti weendunud, et peale tawalise wormalise järewalwe korra muud sisulist ülewalwet hoolekande alal olla ei tohi. On teatud walla omawalitsus otsuse teinud, läheb see järewalwe korras maakonnawalitsusele, kes teatud otsuse kinnitab wõi selle protesteerib. Kui siin tahetakse paralleelselt sellele ette näha sisulise ülewalwe korda töö- ja hoolekandeministeeriumi kaudu, siis olla see praegumakswa järewalwe korra hirmus rikkumine ja murdmine. Tegelikult ei ole see aga mitte nii. Kui teie wõtate ükskõik missuguse seaduse, mis käsitab meie koole, siis näete, et seal on läbi wiidud paralleelne alluwus — ühelt poolt siseministeeriumile administratiiw järewalwe, teiselt poolt aga haridusministeeriumile sisulise ülewalwe suhtes. Wõtke keskkoolide, õpetajate seminaaride, merikoolide, majapidamiskoolide, tööstuslikkude koolide, algkoolide seadus, igalpool leiata teie, et haridusministeerium määrab õppetööaja alguse ja lõpu, õppekawad jne. Ei ole peaaegu ühtegi küsimust, kus omawalitsus wõiks öelda: meil ei ole haridusministeeriumiga midagi tegemist. Ma arwan, kui sarnane ülewalwe kord on

wõimalik — ja mitte ükski võimalik, waid otse tarwilik — haridusalal, siis ei näe ma ühtegi põhjust, mis keelaks samasugust ülewalwekorda teostamast hoolekande alal. Need kaks ala langewad antud puhul wäga lähedalt ühte.

Arwatakse, juba see olewat meie makswa järewalwe korra rikkumine, kui töö-hoolekandeministeeriumile isegi teatawaks tehakse lastekodude wastuwõetud põhikirjad! Ma arwan: kaugemale minna oma neitsilikus pirtsakuses on waewalt võimalik. Edasi on põhikiri ümber muudetud kodukorraks. Ma ei tea tõesti mitte, millistest kaalumistest lähtudes. Ja selle kodukorraga on lugu nii, et kui ta juba kord on wastu wõetud, siis — punkt ja muud mitte midagi. Omawalitsuse komisjon eeldab nähtawasti: kodukorda ei saa muidu wastu wõtta, kui nõukogus wõi wolikogus, milliste wastawad otsused protokoleeritakse; protokoll läheb kinnitamiseks wastawale maakonnawalitsusele, kes siis talitab nii, nagu järewalwe seadus seda ette näeb. Aga seal on ometi terve rida küsimusi, kus tuleb töö-hoolekandeministeeriumi, kui kompetentse asutuse arwamisega arwestada, nii nagu seda tehakse haridusasjus haridusministeeriumi suhtes.

Üldse arwan ma, et praegumakswas järewalwekorras mitte midagi katki ei lähe, kui wastu wõetakse § 65. sarnasena, nagu töökaitse komisjon selle esitanud. Seda rohkem, et omawalitsuse komisjon on ühe liigi lastekodusid käesolewa paragrahwi makswuse alt hoopis wälja jätnud.

J. Woiman (sd.): Lastekodude kaswatustöö wõib olla on weel tähtsam, kui algkoolides hariduse andmine lastele. See töö, mida lastekodudes tehakse, on igatahes täiesti põhipanew ja sellest oleneb ka lapse, kui ta suuremaks kaswab, edaspidine iseloom. Sellepärast on äärmiselt tähtis kord, mis lastekodudes maksew. Kui nüüd tahetakse ära wõtta järewalwe töö-hoolekandeministeeriumilt lastekodude põhikirjade üle, siis peab igatahes ütleva, et siin on astunud sarnane samm, mida meie haridustegelased mitte ükski pooldada ei wõiks. Kui tööpoolest antakse ühele wallawalitsusele, kes omale tahab lastekodu awada, õigus põhikirja ise kokku seada nagu ta tahab, siis läheb asi rappa. Siin on jäetud küll sisse sõnad „nende juhtnööride kohaselt, mis töö- ja hoolekandeministeeriumi poolt

wälja töötatakse“, aga ei ole seda korda ette nähtud, kui omawalitsus, käesolewal juhtumisel wallawalitsus, on töötanud põhikirja wälja, kes selle järele walwaks, kas põhikiri töö-hoolekandeministeeriumi nende juhtnööride järele wälja töötatud wõi mitte. Waadake, seda järelwalwet sugugi ette nähtud ei ole. Kui omawalitsuse komisjon tahab sarnases asjas kompetentne olla, siis mina arwan, et ta oma ülesannetest aru saanud ei ole, ja loodan kindlasti, et need Riigikogu liikmed, kes tahawad, et meie järeltulew põlw, ka need, kelle eest hoolt tuleb kanda, et nendest wõrsuksid meil tublid riigikodanikud wälja, ja kes selle eest tahawad hoolt kanda, et nendest lastekodudest wäljatunud isikutest edaspidi töowõimulised ja iseseiswalt mõtlejad isikud saaksid, need igatahes küll mitte omawalitsuse komisjoni ettepanekut ei poolda. Eriti koputan härrade kristlaste südame peale, kes peaksid selle eest walwel olema, et meil kaswaksid lastekodudes õige tublid kodanikud, aga mitte sarnased, nagu omawalitsuse komisjon nendest tahab teha.

Juhataja A. Jürman: Lõpusõna on kaasaruandjal.

Kaasaruandja M. Juhkam: Kõigepealt omawalitsuse komisjon tegi wahet mõistete „kodukorra“ ja „põhikirja“ wahel. Sõna „kodukord“ tarwitab omawalitsuse komisjon igalpool, kus jutt on omawalitsuse hoolekandeesutuste kodukorrast. (J. Woiman, sd.: Kas omawalitsuse komisjon, wõi härra Juhkam üksinda?) Arwan, et rkl. Woiman täiesti asjata end ärritab. Aruandja ei olnud omawalitsuse komisjonis üksinda ja aruandja on sunnitud ka praegu komisjoni seisukohta Riigikogule ette kandma ja seda kaitsma. Komisjon tegi wahet kodukorra ja põhikirja wahel, sest muidu oleks segadus suur. Juba praegu tarwitatakse hoolekandeesutuste suhtes rohkem mõistet „kodukord“. Kui aga hoolekandeesutusi peawad ülal eraseltsid, siis tegutsewad need muidugi seltside põhikirjade alusel. (Wahelhüüe pahemalt poolt: Järjekindel oma järjekindluseluses.) Lõpuks ei waidle ma ka, et need mõisted oleksid absoluutselt kindlad. Omawalitsuse komisjon katsus aga järjekindel olla. Mis puutub sellesse, et omawalitsuse komisjon seaduse olla halwemaks teinud, siis on see maitse kü-

simus. On küsimus, kui hea § 65. üldse on, aga omawalitsuse komisjon ei luge nud oma ülesandeks paragrahwi uuesti wälja töötada, waid Riigikogu otsuse kohaselt oli tema ülesanne kaaluda paragrahwi eestkätt seisukohast, kuiwõrd paragrahw wastuwõetaw wõi mitte-wastuwõetaw on omawalitsustele. § 65. ei räägi kuidagi ministeeriumi hoolekandeesutustest ja sellepärast ei olnud omawalitsuse komisjonil põhjust sellele paragrahwile teistsugust sisu anda, kui see, mis tal käesolewas seaduseelnõus on.

Kui rkl. Gustawson seletab, et omawalitsuse asutus on sunnitud oma otsuseid saatma ministeeriumi kinnitamiseks, siis on juba sellest näha, et rkl. Gustawson eitab põhimõtet, mis meil omawalitsuste kohta maksew on, see on, et ükski omawalitsuse asutus ei ole praegumaks wate seaduste järele kohustatud saatma midagi kellelegi kinnitamiseks. (O. Gustawson, is.: Olge lahked, wõtke meie kooliseadused kätte ja lugege nad läbi.) Omawalitsuse asutus on kohustatud oma esituskogude otsustest saatma ärakirja järelwalwe asutustele protesteerimiseks wõi mitteprotesteerimiseks. (O. Gustawson, is.: Ma wõin Teile „Riigi Teataja“ tuua.)

Mis puutub koolikorraldusse, siis on see tõsi, et siin teatawad erandid on. Õige hiljuti otsustas aga Riigikohus ühe protsessi puhul, et koolikorraldus üldjärelwalwe korda ei muuda ja aluseks järelwalwe juures omawalitsuste üle jääb ikkagi järelwalwe seadus.

Juhataja A. Jürman: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Nüüd oleme õnnelikult jõudnud kolmanda liigi juurde. Nagu tähendasin, katsuti kõigepealt korraldused maha kiskuda, need korraldused, mis hoolekandeseaduse elluwõimist oleksid wõimaldanud. Sellele järgnes kohustuste mahakustutamine. Nüüd on jõutud selleni, et kustutatakse maha alused, mille põhjal hoolekandeesutused töötama peaksid. Hoolekandeseadus on olemas ja töökaitse komisjon oli walitsuse eelnõuga päri, et selle seaduse alusel tulewad lastekodude põhikirjad wälja töötada nii, nagu see harilikus elus on. Mina arwan, et igaüks, kes tegeliku eluga kokku puutunud, teab, mis wahe on põhikirja ja kodukorra wahel. Põhikirjas tahetakse kindlaks määrata alused,

muidugi wastawalt sellele seadusele, mille põhjal peawad töötama lastekodud. Seal on muuhulgas ka ette nähtud kuludetegevise kord, tulene kord jne. Kodukord aga näeb ette silemise korra, mis kella ajal lapsed peawad magama minema, mis kella ajal hommikul üles äratatama jne. Kodukord on sootu iseasi kui põhikiri. Siin on aga omawalitsuse komisjon emb-kumb kas sihikindlalt talitanud, et meie hoolekande korraldust kas täiesti lõhkuda wõi on kuidagi eksiteele wiidud. Kui need kolm asja ritta seada, siis näeme, mis hoolekandeseadusest järele jääb. Kõigepealt kaotatakse hoolekande korraldus ära, ei anta isegi põhikirja ega neid tegewusaluseid, mis igale asutusele tarwilikud, waid antakse ainult kodukord, see tähendab, pannakse seinale eeskirjad, kuidas sisemine elu peab olema ja arwatakse, sellega on terwe küsimus otsustatud. Kõik see wiib selle juurde wälja, mis juba tähendasin, et katsutakse hoolekandeseadust täiesti annulleerida. Tahetakse näidata, et meil on Eestis hoolekandeseadus olemas, ja et keegi waeste toetamise wastu ei ole. Ma usun seda ka ja arwan, et isegi kristliku rahwaerakonna liikmed annawad uulitsal waesele, kui nad mööda lähewad, 4 wõi 5 penni. Niisugust kodanikku meil ei ole, kes hoolekandeseadust eitaks, kuid teda tahetakse niisugusel kujul maksuma panna, et kõik need paragrahwid, mis selle seaduse elujõuliseks teewad, maha kustutatakse.

Juhataja A. Jürman: Asun paralleel-ettepanekute hääletamisele. Kes on § 65. wastuwõtmise poolt omawalitsuse komisjoni poolt esitatud kujul? (Hääletatakse.) Kes on § 65. wastuwõtmise poolt töökaitse komisjoni poolt esitatud kujul. (Hääletatakse.) Kumbki ettepanek pole saanud absoluutset enamust, sellepärast tulewad nad hääletamisele „poolt“ ja „wastu“. (Hääletatakse.) Omawalitsuse komisjoni ettepanek on saanud poolt 32 häält, wastu — 24, töökaitse komisjoni ettepanek — poolt 24 häält, wastu — 31, — seega on § 65. wastu wõetud omawalitsuse komisjoni poolt esitatud kujul.

Et koosolek üle kahe tunni kestnud, kuulutan weerandtunnilise waheaja.

Waheaeg algab kell 7.15 min.

Pärast waheaga jätkub koosolek kell 7.45 min.

Koosolekut juhatab abiesimees **A. Jürman.**

Sekretääri kohal abisekretäär **J. Holberg.**

Juhataja A. Jürman: Riigikogu koosolek kestab edasi.

Aruandja L. Johanson (loeb):

§ 67. Lastekodude juhatajateks ja kaswatajateks wõiwad ainult kaswatus- wõi arstiteadliku haridusega isikud olla. Kui wastawa haridusega isikuid saadawal ei ole ja ilma nõuetawa haridusega isikul kindlate teadete järele laialdased kogemused lastekaswatomises, wõib töö- ja hoolekandeministeeriumi nõusolekul ka ilma kaswatus- wõi arstiteadliku haridusega isikuid lastekodude kaswatajateks wõtta.

Kaasarandja M. Juhkam (loeb):

§ 67. Lastekodude juhatajateks ja kaswatajateks peawad olema kaswatus- teadliku haridusega isikud. Kui wastawa haridusega isikuid saadawal ei ole ja ilma nõuetawa haridusega isikul laialdased kogemused lastekaswatomises, wõib lastekodude juhatajateks ja kaswatajateks wõtta ka ilma kaswatus- teadliku haridusega isikuid.

J. Woiman (sd.): Omawalitsuse komisjoni ettepaneku järele kujuneb asi järgmiseks — et lastekodude juhatajateks wõib walida ilma kaswatus- teadliku haridusega isikuid ja ilma, et seda töö- ja hoolekandeminister saaks kinnitada wõi kinnitamata jätta. Nii palju kui meil on wastu wõetud kooliseadusi, niihästi algkoolide, kutsekoolide kui ka keskkoolide seadusi, igalpool tuli just pahemal tiival selle eest wõidelda, et kooli ülewalpidaja asutuse õigusi õpetaja wõi juhataja walmise suhtes laiendada, kuid nüüd on asi wastuoksa. Nüüd aga nähtawasti asutakse teisel seisukohal ja tahetakse lubada lastekodude juhatajateks walida isikuid, kes ei ole mitte kaswatus- teadlikku haridust saanud. Kui keegi lastekodu asutaja walib lastekodu juhatajaks isiku, kellest ta arwab, et see küllalt kompetentne on selles ametis, siis tööhoolekandeministeeriumil, rääkimata juba haridusministeeriumist, ei ole sõnagi lausuda selle kohta, kas seda isikut tahab selle koha peal näha wõi mitte. Kas tööhoolekandeminister wähemalt siin ükskord ometi oma suud lahti ei teeks selle seaduse kaitseks?

Juhataja **A. Jürman**: Paluksin wiisakuse piiridesse jääda.

J. Woiman (sd.): Kui ka siin tööhoolekandeministeerium ei taha oma seisukohta kaitseada, siis ei saa mina sellest küll enam aru. Siin mina iseäranis tuleksin meelde meie haridustegelastele härra Bauer'ile ja härra Jaanis'ele, et nemad seda silmas peaksid ja sarnast asja ei lubaks. Kui see seadus oleks meil hariduskommisjonis olnud, siis härra Bauer ja härra Jaanis oleksid igatahes hoopis teisel seisukohal asunud. (J. Hünerson, põl.: Ka Westholm on haridustegelane!) Nõndasamuti ka härra Westholm ja ma arwan, härra Hünerson, — ka Teie. Nüüd aga seisab asi ainult selles, et härra Juhkam teeb ettepaneku ja hääletatakse poolt, ilma et teataks, mida läbi wiia tahetakse. Mina arwan, et sarnast olukorda kuidagi lubada ei tohiks ja soovitaksin tungiwalt, et härrad Riigikogu liikmed need ettepanekud põhjalikult läbi kaaluksid enne, kui nad nende poolt hääletawad. Töökaitse komisjon wõttis küsimuse kohta kindla seisukoha ja arutas asja põhjalikult läbi. Miks omawalitsuse komisjon seda teinud ei ole, seda mina ei tea ja ma juhiksin tähelepanu selle peale, et kõik aeg hoolekandeseaduse arutamise puhul hääletatakse omawalitsuse komisjoni ettepanekute poolt ainult sellepärast, et need ettepanekud härra Juhkam teeb, töökaitse komisjoni ettepanekute wastu sellepärast, et seda kaitseb härra Johanson.

O. Gustawson (is.): Siin läheb tõesti raskeks aru saada, milles omawalitsuse komisjon siin näeb omawalitsuse selgroomurdmist, kui üles seatakse teatud haridusliku tsensuse nõue lastekodude juhatajate kohta. Omawalitsuse komisjon tahab nähtawasti teed tasanada neile lastekodude juhatajaile, kellele wastawat hariduslikku tsensust ei ole, sellega et ta ette paneb käesolewast paragrahwist kustutada nõue, et on tarwis tööhoolekandeministeeriumi nõusolek seks puhuks, kui pannakse ametisse juhatajad, kellele ei ole wastawat hariduslikku tsensust ega tarwilikku staashi. Härra Bauer'il on wist väga hästi meeles, kuidas omal ajal pikalt ja laialt waieldi majanduskoolide seaduseelnõu juures, samuti neil päewil tööstuslike koolide seaduseelnõu suhtes selle pärast, kas on waja sel puhul, kui pannakse juhatajaks isik, kellele wastawat hari-

du puudub, haridusministeeriumi kinnitust wõi mitte. Härrad Bauer ja Hünerson ning kõik parema tiiva mehed olid need, kes ühest suust ja südamest kaitsewad seisukohta: haridusministeeriumil peab kaaluwam sõna öelda olema siis, kui teataw kandidaat ei wasta ülesseatud hariduslikele nõuetele. Ma arwan, härra Bauer, kui tahetakse olla wähegi järjekindel, siis ei saa teisiti kui tunnustada: mis on hea koolidele, see peab olema hea lastekodudelegi. Siin ei saagi öieti tõmmata wahet: siin lõpeb lastekodu ja siit algab kool. Ma arwan, et lastekodu on üks alaosa koolist. Sellepärast peaks siin, nagu koolide juureski väga hästi wõima paika pidama jääda nõue, et tööhoolekandeministeerium kellele lastekodud aluwad, peab andma oma nõusoleku seks puhuks, kui ametisse pannakse isik, kelle haridus mitte ei wasta seaduse nõuetele. Kui ollakse mingi seisukoha poolt, siis peaks seda seisukohta tunnustama täies ulatuses. Kui arwatakse, et käsitataw nõue on paremuseks koolidele, siis peab olema tööhoolekandeministeeriumi nõusolek sel puhul, kui pannakse ametisse juhataja, kel wastawat haridust ei ole. Kui siin aga tahetakse mõõta kahe mõõduga, siis on päris kindel, et siin ei sõdita mitte omawalitsuse huwide eest, waid hoolekande kui sarnase parema arendamise wastu.

Juhataja **A. Jürman**: Lõpusõna on kaasaruandjal.

Kaasaruandja M. Juhkam: Kõik wastuwäited selle paragrahwi kohta põhjenedawad suurelt osalt arusaamatusele. § 67. esimene lause ütleb selge sõnaga, et lastekodude kaswatajad peawad olema kaswatusteadliku haridusega inimesed. Erandid on ette nähtud paragrahwi II lauses ja need on samasugused, nagu töökaitse komisjoni ettepanekus. Wahe on ainult selles, et omawalitsuse komisjon asub seisukohal, et erandina wõiwad ka lastekodude juhatajad olla mittekaswatusteadliku haridusega isikud. Siin mindi wälja seisukohast, et juhataja üks pea ülesannetest on juhtida asutust majanduslikult. Juhataja mitte kaswatusteadlane wõib aga olla siin sagedasti parem, kui mõni kaswatusteadliku haridusega isik. (J. Woiman, sd.: Milles see arusaamatus siis seisab?) Selles, et omawalitsuse poolt wastu wõetud paragrahwi tõlgitsemine on ekslik, et omawalitsuse komisjon, laiendades küll erandit,

ei taha seda teha normiks. (J. Woiman, sd.: Kes rääkis?) Teie.

Juhataja **A. Jürman**: Palun kohalt mitte rääkida.

Kaasaruanaja **M. Juhkam**: Mis puutub küsimusesse, et kooliõpetajaid keegi kinnitab, siis on see ka arusaamatus, kooliõpetajaid ei kinnita keegi, waid neid registreeritakse. Selle üle on pikalt ja laialt waieldud ja härrad pahempooled on seda wäga kaitsenud. (J. Woiman, sd.: Aga siin tuleb meil wastuoksa teha.)

Juhataja **A. Jürman**: Riigikogu liige Woiman, palun rahu.

Kaasaruanaja **M. Juhkam**: Omawalitsuse komisjon käesolewal juhtumisel ei soowi ministeeriumi õigusi kätseandada, waid tahab temale anda isegi laiemaid õigusi, kui töökaitse komisjon. (O. Gustawson, is.: Kas need lastekodud alluwad töö-hoolekandeministeeriumile?) Ja muidugi, ministeeriumi õigused ja wõimupiirid jääwad ikkagi küllalt suureks.

Juhataja **A. Jürman**: Riigikogu liige Gustawson, palun rahu.

Kaasaruanaja **M. Juhkam**: (Wahel hüüe pahemalt poolt.) Oma tahtmise paneb aga ministeerium maksma mitte kinnitamise korras, waid wiisil, millest jutt eelpool.

Lõpuks pean weel ütleva, et paranduse § 67. kohta ei teinud omawalitsuse komisjonis mitte komisjoni aruanaja Juhkam waid keegi teine komisjoni liige.

Juhataja **A. Jürman**: Lõpusõna on aruanajal.

Aruandja **L. Johanson**: Omawalitsuse komisjoni ettepanek läheb töökaitse komisjoni ettepanekust sellepoolet lahku, et omawalitsuse komisjoni ettepaneku järele ei wõi esiteks lastekodude kaswatajateks olla arstiteadusliku haridusega isikud; teiseks, ei ole tarwis sarnasel korral, kui ilma kaswateadliku haridusega isikud lastekodude juhatajateks walitakse — töö-hoolekandeministeeriumi nõusolekut. Töökaitse komisjoni nimel ei saa mina selle ettepanekuga nõus olla järgmistel põhjustel. Mis puutub arstiteadusliku haridusega isikusse, siis leian mina, et see isegi otstarbekohane on maal, mõnes üksikus kohas, kus

arste lähedal ei ole, kui arstiteadusliku haridusega isik lastekodude juhatajaks ja kaswatajaks on. Muidugi on sarnane isik parem, kui mõni tarwiliku haridusega naisterahwas. Nii oskab arst, ilma et tal tarwitseks kaswateaduslikku eksami teha, oma elukutse poolet lapsi kaswata — ja teda on alati lapse juures tarwis. Wõib arst wäga hästi lastekodu juhatajaks olla. Nii näeme lastekodu Tartumaal, Kaagweres, kus arst juhatajaks ja kus tema wäga rahuloldawalt tegutseb. Arstid wõiwad lastekodudes ka laste terwise järele walwata... (J. Hünerson, põl.: Kas nad rohitsewad ka?) wõiwad rohitseda ka. Arstile on see tööala palju huwitawam kui wõib olla mõnele wanapreile... (J. Hünerson, põl.: Need wõiwad kasse kaswata da)... Selle juures ei ole kellelgi kahtlust. Minu arwates ei ole see sugugi otstarbekohane ega lubatud, kui lastekodude juhatajateks on inimesed, kel wastawat haridust ei ole. Töö-hoolekandeministeerium on see, kes maksab kulud ja kui tema ei ole õigus siin sõna kaasa öelda — mis see siis on? Kui waadata töö-hoolekandeministeeriumi eelarwet, siis näete, et selles on ülewal ka lastekodude eelarwed. Nii on töö-hoolekandeministeeriumil ometi õigus midagi määrata. Tema määrab küll palga, aga siin tahetakse seda teha, et töö-hoolekandeministeeriumil pole õigust selle kohta, kes palka saab. Waadake, see ei ole otstarbekohane. Ja kui mina siin tähendasin, et arst on palju parem lastekodude juhataja, kui mõni preili, kellel lapsi olnud ei ole... (J. Hünerson, põl.: Ja ei saagi olemas.) nii preili umbes 40 aastane, siis ei tähendanud ma seda kogemata, waid kindla tendentsiga, et sarnasel wiisil pannakse... (J. Hünerson, põl.: Kits kärneriks.)... inimesed, kellest sel alal juttugi ei wõi olla, koolijuhatajaks. Mina leian, et inimesed, kes ei ole õieti lapsi lähedalt näinudki, ei tunne nende wastu armastust ja neil ei ole ka kaswateaduslikku ettevalmistust. Mina leian, et kui teiste paragrahwide juures on põhjust olnud, mispärast omawalitsuse komisjoni ettepanekud wastuwõtmist on leidnud, siis ei ole omawalitsuse komisjonil mingit tegemist käesolewa küsimusega, see ei kuulu üldse omawalitsuse komisjoni kompetentsi. Ja siis, kui otsustatakse erapooletult ja wõetakse asja sisuliselt, sest siin ei ole mingisugust poliitilist üle-

kaalu, siis arwan mina, ei wõi Riigikogu tunnistamata jätta, et ka arst wõib olla lastekodude juhataja ja samuti ka teiste asutuste juhataja, pealegi kuna kulud kannab riik töö-hoolekandeministeeriumi eelarwe järele. Kui pannakse juhatajaks isik, kellel ei ole tarwilikku tsensust, siis peab seda ka hoolekande kõrgema teostaja nõusolekul tehtama. Neid ettetoodud põhimõtteid ei tohiks aga Riigikogu heaks kiitmata jätta. Aga tema wõib seda siiski ka teha. (O. Gustawson, is.: Wõib, Eesti wabariigis on kõik wõimalik!)

Juhataja A. Jürman: Asun § 67-da hääletamisele sel kujul, nagu ta omawalitsuse komisjoni poolt on ette pandud. (Hääletatakse.) Asun § 67-da hääletamisele sel kujul, nagu ta töökaitse komisjoni poolt on ette pandud. (Hääletatakse.) Kumbki ettepanek ei ole absoluutset enamust saanud, sellepärast asun teistkordsele hääletamisele „poolt“ ja „wastu“. Kuna töökaitse komisjoni poolt ette pandud § 67 on rohkem hääli saanud, tuleb see enim hääletamisele. (Hääletatakse.) Asun § 67-da hääletamisele omawalitsuse komisjoni poolt ette pandud kujul. (Hääletatakse.) Töökaitse komisjoni poolt ette pandud § 67-da wastuwõtmise poolt on 25 häält, vastu — 22 häält. Omawalitsuse komisjoni ettepaneku poolt on 21 häält, vastu — 26 häält, seega on § 67 töökaitse komisjoni poolt ette pandud kujul vastu wõetud.

Aruandja L. Johanson (loeb):

§ 69. Lastekodude kaswandikkudele antakse täielik algkooli haridus, missugusel otstarbel lastekodudes koolisid wõib awada. Peale selle õpetatakse nendele täielikult kätte mingisugune tööala wõi elukutse, kas sel teel, et lastekodudes tarwilikul määral töökodasid awatakse wõi paigutatakse lapsed usalduswäärilistesse töökodadesse ja meistrite juurde õppima. Aia- ja põllutöö õpetamiseks warustatakse lastekodud tarwilikul määral maaga. Anderikkamatele lastele wõib ka kesk- ja kõrgemat haridust wõimaldada hoolekogu ettepanekul lastekodu kulul.

Kaasaruandja M. Juhkam: Omawalitsuse komisjon wõttis § 69 vastu järgmiselt (loeb):

§ 69. Lastekodude kaswandikkudele antakse täielik algkooli haridus, missugu-

sel otstarbel lastekodudes koolisid wõib awada. Peale selle õpetatakse nendele täielikult kätte mingisugune tööala wõi elukutse, kas sel teel, et lastekodudes tarwilikul määral töökodasid awatakse wõi paigutatakse lapsed kutse- ja tööstuskoolidesse wõi usalduswäärilistesse töökodadesse ja meistrite juurde õppima. Aia- ja põllutöö õpetamiseks warustatakse lastekodud tarwilikul määral maaga. Anderikkamatele lastele wõib kesk- ja kõrgemat haridust wõimaldada hoolekogu ettepanekul selle asutuse otsusega, kellele lastekodu kuulub.

Juhataja A. Jürman: Töökaitse komisjoni aruandja ühineb omawalitsuse komisjoni poolt ette pandud § 69-da redaktsiooniga. Asun § 69-da hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtaw enamusega on § 69 omawalitsuse komisjoni poolt ette pandud kujul vastu wõetud.

Aruandja L. Johanson (loeb):

§ 75. Maakonna- ja linnawalitsused on kohustatud puudustkannatajatele perekondadele laste ülalpidamiseks ja haiguse korral rawitsemiseks toetust andma hoolekandenõukogu poolt väljatöötatud ja töö- ja hoolekandeministri poolt kinnitatud määruste järgi.

Kaasaruandja M. Juhkam: Omawalitsuse komisjon wõttis § 75 vastu järgmiselt:

„§ 75. Toetuseandmine puudustkannatajatele perekondadele laste ülalpidamiseks ja haiguse korral rawitsemiseks hoolekande nõukogu poolt väljatöötatud määruste järgi on maakonna-, linna- ja alewiwalitsuste ülesanne.“

J. Woiman (sd.): § 75 töökaitse komisjoni ettepanekul näeb ette, et omawalitsuse asutused on kohustatud puudustkannatajate perekondade lapsi ülewal pidama ja neile haiguse korral toetust andma, kuna aga omawalitsuse komisjoni ettepanekust seda kohustust välja lugeda ei wõi. Seal on öeldud — wõib abi anda. Aga sarnasel juhtumisel tuleme jällegi olukorra juurde välja, mida juba enim mitu korda alla kriipsutatud: hoolekandeseadus kujuneb sarnaseks seaduseks, mida ei ole tarwis täita. On antud teatawad direktiivid, mille täitmisele kedagi sundida ei saa. Kuid mina usun, et hoolekandeseadus peab sunduslik olema, nagu näiteks algkoolide seaduski. Sarnasel juhtumisel, kui

lapsel ülewalpidajat ei ole, peaksid omawalitsuse asutused kohustatud olema laste ülewalpidamist oma kanda võtta. Sellepärast waidlen omawalitsuse komisjoni poolt ettepanud § 75 wastu.

Juhataja **A. Jürman**: Lõpusõna on kaasarandjal.

Kaasarandja **M. Juhkam**: Omawalitsuse komisjon wõttis paragrahwi wastu, wälja minnes seisukohalt, et omawalitsusi, kui neile ei ole kindlustatud wastawad sissetulekud, ei saa sundida teostama kõiki neid abiandmisi absoluutselt. Küll aga on wõetuse andmine omawalitsuste ülesanne, muidugi sel määral, nagu on omawalitsustel wõimalusi ja nagu lubab käesolewas seaduses ettenähtud riigi toetus.

Juhataja **A. Jürman**: Hääletamisele tuleb § 75 omawalitsuse komisjoni poolt esitatud kujul. (Hääletatakse.) Hääletamisele tuleb § 75 töökaitse komisjoni poolt esitatud kujul. (Hääletatakse.) Kumbki ettepanek ei ole absoluutset enamust saanud, sellepärast tulewad nad hääletamisele „poolt“ ja „wastu“. Kuna töökaitse komisjoni ettepanek rohkem hääli on saanud, siis tuleb ta esmalt hääletamisele. (Hääletatakse.) Töökaitse komisjoni ettepanek on saanud poolt 26 häält, wastu 28 häält, omawalitsuse komisjoni ettepanek on saanud poolt 30 häält, wastu 24 häält, seega on § 75 wastu wõetud omawalitsuse komisjoni redaktsioonis.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 76. Töö- ja hoolekandeministeeriumil on õigus lastekodudesse ja teistesse lasteasutustesse puutuwaid sunduslikke määrusi wälja anda kokkukõlas käesolewa seadusega.

Kaasarandja **M. Juhkam**: Omawalitsuse komisjoni nimel teen ettepaneku § 76. wälja jätta. Komisjonis leiti, et käesolew seadus töö-hoolekandeministeeriumile hoolekande korraldamiseks laialised wõimalused annab, ei et sundmääruste wäljaandmine ülearune on. Ka oli komisjon arwamisel, et ministeerium lastekodude ja teiste lasteasutuste kohta tarwitama peab mitte sundmäärusi, waid teisi wahendid. (O. Gustawson, is.: Mida?) Teisi wahendid, mitte sundmäärusi.

J. Woiman (sd.): Härra Juhkam põhjendab omawalitsuse komisjoni ette-

panekut sellega, et liiga laialised wolitused käesolewa seadusega antakse tööhoolekandeministeeriumile. Sellepärast ei olla enam tarwis temale erilisi wolitusi anda määruste wäljaandmiseks kooskõlas käesolewa seadusega. Noh, mina sellest põhjendusest sugugi aru ei saa. Kui siin omawalitsuse komisjon kogu aeg teeb kitsendawaid ettepanekuid ja kärbib seda seadust niiwõrd, et töö-hoolekandeministeeriumil tõepoolest enam midagi sel alal teha wõimalik ei ole ja kui nüüd tahetakse isegi ära wõtta see õigus, et ta wõiks täiendawaid määrusi wälja anda, noh, kuulge... (J. Hünerson, põl.: Ei ole seaduslikku alust!) Mispärast ei ole mitte seaduslikku alust? Mispärast ei saa määrusi wälja anda käesolewa seaduse alusel. Ministeerium ei saa neid wälja anda mitte mööda minnes sellest seadusest, waid tema wõib neid wälja anda ainult kooskõlas seadusega. Ega tema selleks kohustatud ei ole, aga tuleb paljugi sarnaseid juhtumisi ette, mis waatamata selle peale, et seadus töökaitse komisjonist wõrdlemisi täielikult wälja tuli, seaduses ette ei ole nähtud. Pealegi kärbitakse seadust tublisti omawalitsuse komisjoni ettepanekutega, mis siin suuremalt osalt on läbi läinud. Mina kordan weel, et kui siin toonitatakse, et töö-hoolekandeministeeriumile liig laialdased wolitused on antud, siis mina sellest seisukohast tõepoolest aru ei saa, muidu kui peab ütleva, et seda seadust tahetakse täiesti annulleerida ja seda panna kõik, härra Juhkam, Teie arwele.

Juhataja **A. Jürman**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: Töökaitse komisjon on kindlas arwamises olnud, et sarnane õigus töö-hoolekandeministeeriumil olema peab ja sarnane õigus on ka tal praegu. Ma wõiksin ühe näite tuua. Wõtame näiteks lastekodu kuskil rahwarikkas kohas wõi üldse lastekodu, ja seal raioonis puhkewad äkki külgehakkawad lastehaigused. Töö-hoolekandeministeeriumi terwishoiu peawalitsus on kohustatud külgehakkawate haiguste wastu wõitlema ja ta on ka huwitatud sellest korrast, mis sel korral walitseb lastekodudes. Loomulik on, et temal peab wõimalus olema ka wastawaid sundmäärusi wälja anda. Niisuguseid näiteid wõiks terve rea tuua, kui see tarwilik on. Seda sundmääruste wäljaand-

mise õigust on kooskõlas põhiseadusega tarwitanud ka teised ministeeriumid, ilma et neil selleks otsekohe seaduslikke aluseid oleks olnud. Nii näiteks on põllutööministeerium sundmäärusi wälja andnud, on ka Wabariigi Walitsus seda teinud, ja igal üksikul ministeeriumil on õigus põhiseadusega kooskõlas sarnaseid määrusi wälja anda. Sellepärast wõib ka töö-hoolekandeministeerium seda teha. (O. G u s t a w s o n, is.: E i w õ i l!)

Juhataja A. Jürman: Palun mitte kohtade pealt rääkida.

Aruandja L. Johanson: Wõib küll, mulle kinnitatakse ka kõrwalt, et wõib, ma ise ei ole küll põhiseaduses seda järele waadanud, aga ma arwan siiski, et ka see loomulik õigus peab temal olema ja siin seaduses on wastaw määrus selguse pärast tingimata tarwilik. Lasteasutused on ometi niisugused õrnad asutused, millest huwitatud peaksid olema ka keskwalitsuse wastawad organid, ja terwishoiu peawalitsusele peaks ka nende kohta järewalwe õigus jäetama. Harilikult on siin maha kustutatud igasugune järewalwe, kontroll, waatamata selle peale, et hoolekandeadus riik ülewal peab. See paragrahw tuleks küll wastu wõtta.

Juhataja A. Jürman: Häälendamisele tuleb § 76. (H ä ä l e t a t a k s e.) § 76 poolt on 25, wastu 26 häält. Nõutakse sedelitega häälendamist. Palun sedelid wälja jagada. (H ä ä l e t a t a k s e.) Häälendamise tagajärjed on järgmised: § 76 poolt on 28 häält, wastu 35, 1 erapooletu, s e e g a o n § 76 t a g a s i l ü k a t u d. Korra kohta on sõna rkl. Uibopuu'l.

J. Uibopuu (rhsw.): Wäga lugupeetud rahwasaadikud! Ma teen ettepaneku hoolekandeseaduse arutamist katkestada ja wõtta arutamisele V päewakorra-punkt, see on, riigiteenijate ühekordse toetuse seadus. Ma põhjendan oma ettepanekut sellega, et riigiteenijad on oodanud selle seaduse ilmumist ja elluwimist. (W a h e l h ü ü e J. W o i m a n'i, sd.: poolt.) Selle seaduse juures tuleb, härra Woiman, waielda ja tuleb ka parandusi teha. On tarwis, et see seadus wastu wõetaks ja enne pühi saaks riigiteenijatele toetus wälja maksetud. Sellepärast palun minu ettepanekut toetada.

Juhataja A. Jürman: Rkl. Uibopuu poolt on ettepanek tehtud praegu hoolekandeseaduse arutamist katkestada ja

arutamisele wõtta riigiteenijate ühekordse toetuse seadus.

Aruandja L. Johanson: Kui töökaitse komisjoni aruandja olen mina sellest huwitatud, et hoolekandeseadus rutemini läbi waadataks. Tõesti hoolekandeseaduse arutamisega täna lõpule ei jõua ja sellepärast tuleks ta järgmise koosoleku päewakorda edasi kanda. Need motiivid, mis härra Uibopuu ette tõi, näiwad põhjendatud olema ja mina ei waidle selle ettepaneku wastu selle eeldusega, et hoolekandeseadus wõetakse jälle homme päewakorda.

Juhataja A. Jürman: Häälendamisele tuleb rkl. Uibopuu ettepanek. (H ä ä l e t a t a k s e.) Nähtawa enamusena on ettepanek wastu wõetud.

7. Riigiteenijate ühekordse toetuse seadus — I lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **J. Zimmer-**

man: See seadus sai alguse rkl. Uibopuu ettepanekul. Rahaministeerium ühines selle ettepanekuga ja rahaasjanduse komisjon on ta peajoones selsamal kujul wastu wõtnud, nagu ta ette pandud oli. Teen ettepaneku rahaasjanduse komisjoni nimel seaduseelnõu I lugemisel wastu wõtta.

Juhataja A. Jürman: Aruandja poolt on ettepanek tehtud seaduseelnõu I lugemisel wastu wõtta.

A. Jõeäär (sd.): Wäga lugupeetud härrad Riigikogu liikmed! Sotsialistlikud rühmad ei waidle selle seaduseelnõu wastuwõtmise wastu I lugemisel, sest et ta ilmingimata tarwilik on ja ta järele riigiteenijad juba kaua aega oodanud. Kuid ma pean juba I lugemisel tähendama, et selle seaduse aluseks on wõetud sarnased põhimõtted, mida meie rühm kuidagi pooldada ei saa. Meie poolt said selle seaduseelnõu arutamisel komisjonis wastawad parandus-ettepanekud tehtud, nimelt et 70 miljonit tuleks jagada wähepalgalistele, kes alla elatismiinimumi palka saawad, aga mitte kõigile riigiteenijaile proportsionaalselt palgale, seal hulgas ka neile, kes palka üle elatismiinimumi saawad, kõrgemapalgalistele. Need ettepanekud lükati komisjonis tagasi, kuid meie rühm esitab Riigikogus II lugemisel selle seaduse kohta uuesti oma parandus-ettepanekud. Kui see seaduseel-

nõu sarnasel kujul vastu võtta, nagu rahaasjanduse komisjon esitanud, siis ei jätku sellest 70 miljonist margast riigiteenijatele palgalisaks wast mitte rohkem, kui 10—12 päewa palga andmiseks igale riigiteenijale. See seadus oma iseloomu poolest on õieti ühekordse toetuse seadus ja on tingitud sellest, et palgad pole elukallidusele wastawalt suurenenud. Selle elukalliduse tõusu all kannatawad esimeses järjekorras need, kelle palgad on isegi alla elatismiinimumi ja kui jutt on ühekordsest toetuse andmisest, siis peab seda toetust andma esimeses järjekorras neile, kes seda kõige kibedamalt vajawad. Keegi ei waidle wist selle wastu, et alamapalgalistel ametnikkudel nende ülewaldamine wäga raske on ja üldse on arusaamatu, kuidas nende palkade juures inimesed endil hinge sees hoida suudawad, selle madala palgaga peawad nad riideid muretsema, korteri eest tasuma. Kui jääda 70 miljoni piiridesse, missugune summa eelarwes on ette nähtud, et teda ära jagada palgalisana, ja kui teda jagada proportsionaalselt palkadele, ja kui igale riigiteenijale tahetakse anda ühe kuu palga ja perekonnaabiraha suuruses, siis jätkuks seda ainult neile, kes palka saawad 6800 mk. kuus ja vähem. Kui seda summat tahetakse jagada wastawalt riigiametnikkude ja -teenijate endi poolt wastuwõetud otsustele ja märgukirjadele, siin wõiks üksikuid neist nimetada, kuna tähtsam neist oleks riigi- ja omawalitsuse teenijate keskühingu märgukiri, ning kui sellest seisukohast wälja minna, mis riigiametnikkude ja teenijate esitajad on heaks kiitnud, siis tuleks toetust maksta neile kes 11.700 ning alla selle palka saawad. Muidugi ei jätkuks sel juhtumisel kõigile terwet kuu palka, kuid igatahes ei wõiks toetust maksta üle 11.700 marga suuruse palga saajatele. Missuguse seisukoha Riigikogu wastu wõtab, seda wõib seaduseelnõu II lugemisel otsustada. Riigi- ja omawalitsuse teenijate keskliit on oma

otsustes toonitanud, et vähempalgalistele jätkuks sellest wäiksest summast kõige hädapäralisemate nõuete katmiseks. Wastawad parandus-ettepanekud tehtakse meie rühma poolt II lugemisel, ja kui siis walitsus peaks nende ettepanekute wastu sama kategooriliselt waidlema, nagu ta seda komisjonis tegi, siis wõib neid ettepanekuid pikemalt põhjendada. Ühte pean ma lõpuks toonitama, et kui see summa nii jaotatakse, nagu ta seaduseelnõus ette nähtud on, siis peab ütleva, nagu üks riigiteenija tähendas: „Kui see summa jaotatakse niiwiisi, nagu praegune seaduseelnõu ette näeb, siis oleks palju otstarbekohasem seda otsekohe kommunistidele toetuseks anda, kui et teda riigiteenijate wahel riigiwastase meeoleolu sünnitamiseks niiwiisi ära jagada.“ Ma arwan, rahwaesitusele ei tohiks mitte ükskõik olla, missugune meeoleolu 20-tuhandelises ametnikkude peres walitseb, kes oma esituskogus selle küsimuse puhul põhjaliku ja kindla seisukoha on wõtnud ja sellega tuleb arwestada.

Juhataja **A. Jürman**: Aruandja poolt on ettepanek tehtud seaduseelnõu I lugemisel wastu võtta. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu I lugemisel wastu wõetud.

Aruandja **J. Zimmerman**: Ma teen ettepaneku seaduseelnõu arutamisel I ja II lugemise wahel 3-päewalisest wahajast mitte kinni pidada.

Juhataja **A. Jürman**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud. (M. Martinson, põl.: Koosolek lõpetada.) On ettepanek tehtud koosolek lõpetada. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 19, wastu 14 häält, seega wastu wõetud. Lõpetan riigikogu koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 8.45 min.

Algkirjale alla kirjutatud:

Riigikogu esimees **J. Tõnisson**.

Abiesimees **A. Jürman**.

Abisekretäär **J. Holberg**.

Abisekretäär **J. Piiskar**.